

A dogma *ἀετιολογίας*. i. perpetuę passibilitatis, traheremur. Et quidem signa sanorum corporum, sed quę aut insalubria, aut salubria, aut neutra existunt, quantitate distantię differunt, duobus inuicem contrarijs terminis à nobis statutis, optima uidelicet constitutione corporis, & nuper facta ægritudine, ac deinceps considerantibus, utri eorum uiciniora sint ea, quę ad examen corpora ueniunt. Quę enim proximiora sunt optimę constitutioni, salubria: Quę uero ab hac longius distant, atq; ad ea, quę iam ægrotant, magis accedunt, insalubria: Quę autem intermedia, atq; æqualiter ab utrisq; distare uidentur, neutra erunt. Optimę igitur constitutionis corporis indicia explicauimus. Eorū uero, quę ab ipsa deficiunt, totidem sunt numero genera, quę in magis & minus secari possunt. Cum autem in tres latitudines diuisa sint, corporis insalubris simpliciter, indicia trademus: Ex his enim & reliquę duę latitudines innotescēt. Generaliter igitur prius à nobis in eo, quem de optimā constitutione sermonem habuimus, dictum est: specialiter autem nunc dicitur, si prius partes diuiserimus.

Quot sint differentie partium. Cap. 9.

Sunt uero earum quatuor uniuersę differentię, quoniam nonnullę earum principia quędam existunt: aliqua uero ab ipsis originem habēt: aliqua nec aliarum gubernationi pręsunt, neq; ab alijs gubernantur, cum insitas habeant à natura potētias, à quibus regūtur: quędam uero sunt, quę insitas simul & aliunde emanantes habent. Principia igitur sunt Cerebrum, Cor. Hepar, Testiculi. Ab his uero ortum habent atq; eisdem subministrant, Nerui quidem & Spinalis medulla, Cerebro: Cordi uero, arterię: Hepati, uenę: Ipsa uero seminaria uasa, Testiculis. Quę autem à se ipsis gubernantur, sunt Cartilago, Os, Copula, seu ligamentum, Membrana, Adenes. i. glandulę, Adeps, Caro simplex. Reliquę uero partes, cum unā cum istis habeant ex seipsis regimen, arterijs, neruis, & uenis insuper egent. Capillorum autem atq; unguium neq; regimen ullum est, sed generatio tantummodo. Hęc igitur sunt partium differentię.

De signis cerebri. Cap. 10.

Indicia autem singularum temperaturę sumpto à Cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt uero quinque uniuersa genera, quę ipsius naturam ostendunt. Primum quidem totius capitis dispositio: Secundum uero, sensibilem operationum uirtus & uitium: Et tertium, actiuarum: Quartum, earum, quę tenent principatum: Et quintum, naturalium. Aliud uero genus præter hæc omnia est ea, quę ab extrinsecus occurrantibus aduenit alteratio. Et quidem totius capitis dispositio, ex magnitudine & figura sumitur atq; capillis.

De paruitate & magnitudine capitis. Cap. 11.

Paruum igitur caput uitiosę constitutionis cerebri proprium est indicium. Magnum uero, non necessario indicat bonam constitutionem: sed, si quidem ob insitę uirtutis robur, quę multam atq; optimam materiā afformauerit, eueniat, bonum est signum: at, si ob materię tantum multitudinem, haudquaquam bonum. Distinguenda uero sunt hæc & ex figura ipsa, & ex his, quę ab eo habent ortum. A figura quidem ipsa, si concinna: semper enim hoc bonum est signum: Ex his autem, quę ab eo ortum habent, si ualida est ceruix, & si alijs ossibus optime cōstet, atq; omnis præterea neruosa substantia boni sit habitus, ac rubor habeat intētum. Propria autem capitis figura est, ueluti si excogitares spheram exquisitę rotundę ex cera constructam, leniter utrinq; depressam. In hac enim, necesse est, ut posteriores prioresq; partes magis gibbę fiant, q̄ spherę conueniat: Quę uero utrinq; consistunt, magis rectę. Quod si ea, quę fm occiput, eminētia † aliquatenus minuat, simul intueri oportet neruos atq; ceruicem unā cum ossibus alijs. Nam, si secundum naturam constiterint, materię defectu, non uirtutis imbecillitate hoc contigit: Illis uero nō recte se habētibus, principium est debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, consequitur eorum, quę antediximus imbecillitas: rarissimeq; aliter euenire cōsueuit. al. alicui

Dput etiam, quod secundum occiput in acutiem tēdit, animaduertere oportet, isdem adhibitis distinguēdi rationibus, quibus antea in capite grandiori facto utebamur. Sæpenumero uero & hic optimum est signum, figura concinna cerebelli, quod nonnulli medici posterius cerebrum appellare consueuerūt, quemadmodum & posterius existit, ea futura, quę Gręcę literę, Λ, formam habet, distinctum. Est uero huiuscemodi pars, spinalis medullę principium, & eius ratione, neruorum omnium, qui in toto animali sunt actiui. Ipsa autem pars posterior per seipsam paucos admodum sensituios obtinet neruos, plurimos uero actiuos: sicuti & anterior, sensituios quidē plurimos, paucos admodum actiuos. Quare, ubi bene fuerit affecta utraq; pars, robustas habebunt propagines. Eadem quoque distinctiones adhibendę sunt ad partes capitis anteriores ad frontem attinentes, quę etiam ad posteriores, earundemq; & paruitatem & magnitudinem inspicere, oportet, atq; itidem figuram & sensus ibi collocatos, uisum, gustum, atq; odoratum. Hęc enim se inuicem indicant atq; testantur, & quę à principijs oriuntur, principij uirtutem & uitium: & principium ea, quę ab ipso nascuntur.

De operationibus obtinentibus principatum Cap. 12.

Earum autem operationum, quę obtinent principatum, uirtus ac uitium sunt ipsius principij seorsum tantūmodo indicia. Voco autē operationes principatū obtinētes, hoc est *ἡγεμονικὰς* 1 3
Isagogici. quę à

quæ à solo principio proueniūt. Ingeniū quidē igitur (Græcè ἀρχινοια) subtilē cerebri substantiā E indicat: tarditas uero intellectus, crassam: discēdi uero facilitas, formarum facile susceptiuam: memoria autem stabilem ac firmam: Sicuti & discendi difficultas, formarum non facile susceptiuam, & obliuio, fluidam: mobilitas quoq; in opinionibus, calidam: stabilitas autem frigidam. Adhuc autem duo indiciorum genera mihi uideor prætermisisse, de quibus sum ab initio me dicturum pollicitus, quorum alterum ad operationes attinet naturales: alterum uero ad ea, quæ extrinsecus occurrant. Erit autem in utrisq; sermo communis.

Signa bonæ temperaturæ cerebri. Cap. 13.

SI quidem cerebrum sortiatur bonam quatuor primarum qualitatum temperaturam, omnia quæ diximus habebit moderata: & excrementa, quæ uel per palatum, uel aures, uel nares, uel oculos expurgantur, hæc quoq; modice se habebunt: atq; ab ijs, quæ extrinsecus occurrant, minime lædetur, quæ scilicet uel calefaciunt, uel frigefaciunt, uel humectant, uel exiccant. Talibus igitur capilli capitis, cum adhuc sunt infantes, subrufi: cum uero pueri, subflaui: cū iam adoleuerint, flauiflunt, medijq; quodammodo sunt inter eos, qui exquisite sunt crispi, & simplices: non tamen facile caluitium patiuntur. Quæ uero dicuntur, ac posterius dicenda indicia sunt, accipere oportet, ut in bonam habentibus temperiem habitationibus. Quæ autem ad capillos attinent, non ad locorum tantum, sed ad humorum quoq; temperaturam, qui cerebri temperaturæ proportionem respondent, sunt referenda. Si uero calidius sit, quàm oporteat, in altera uero oppositione bonam habeat temperaturam, si quidem in caliditate multum excesserit, omnia, quæ dicuntur, ualidiora erunt indicia: sed, si paruus fuerit excessus, imbecilla. Communis autem hæc ratio statuatur in omnibus partibus, quarum in temperaturis uniuersis indicia sumus tradituri.

Signa calidi cerebri. Cap. 14.

DEinceps igitur signa caliditatis cerebri, præter ea, quæ nuper diximus, sunt, quæ ea, quæ circa caput, omnia rubicundiora & calidiora, & quæ in oculis sunt uenæ, magis sensui patent. Capilli quoque in his geniti celeriter in capite proueniunt, & cum multum in caliditate à mediocri temperatura recesserint, nigri & robusti, & crispiflunt: cum uero non multū, subflauiflunt quidem ab initio fiunt, deinde nigricant, ac progredientibus ætatibus caluitium patiuntur, atq; eo magis, qui plus modico sunt calidiores. Excrementa uero, quæ per palatum & nares, & oculos, & aures, pauca & concocta ipsis existunt, cum integram habuerint sanitatem. Cum uero eis caput repletur, continuo enim, ac tum præsertim, cum nullam uictus seruauerint rationem, tale quid eis accidit, plura quidem in ipsis excrementa, sed non incocta generantur, implenturq; atq; aggrauantur eorum G capita à calidis cibis & potibus, odoribus, atq; hisce omnibus, quæ extrinsecus occurrant: in quorum numero est, & qui nobis circumfunditur aer. Sed præterea magis, si non solum natura calida, sed etiam humida corpora extiterint. Breuibus autem somnis huiusmodi temperaturæ contentæ sunt, neq; admodum profundis.

Signa frigidi cerebri. Cap. 15.

FRigidioris uero, quàm oporteat, cerebri indicia sunt plura in proprijs meatibus excrementa, & capilli recti, et rufi, & stabiles, & qui longo post natiuitatem tempore nascunt, tenues, atq; ab initio male nutriti: & facile à causis frigidis offenduntur, atq; hoc ipso offensionis tempore de stillationibus & grauedinibus capiuntur: neq; si tetigeris partes ad caput attinentes, admodum calidæ sentiuntur: neq; si inspexeris, rubicundæ apparent: & oculorum uenæ omnino uisum effugiunt: & somnolentiores quodammodo sunt.

Signa sicci cerebri. Cap. 16.

Siccioris autem cerebri indicia sunt meatus superfluitatibus carētes, & sensuum perspicacitas: sunt autem ad uigilias prompti, & capillos habent robustissimos, & qui celerrime eis genitis innascuntur. Crispi autem potius sunt, quàm recti: cito autem calui fiunt. H

Humidi cerebri indicia. Cap. 17.

Humidiores uero cerebri indicia, capilli plani, & nequaquam calui fiunt: Sensus autem turbulenti, & excrementorum multitudo, somni multi atq; profundi. Et hæc quidē simplices sunt intemperaturæ.

Signa calidi sicciq; cerebri. Cap. 18.

Compositæ autem primum calida & sicca, secundū quam & superfluitatibus carent, & sensibus uigent, & plurimum uigilant, et cito calui fiunt. & prima quidem capillorum generatio celerrima est, ac plurimo abundans alimento. capillos uero habent nigros, & crispis: & tangenti bus caput calidi sentiuntur: sunt & rubicundi usq; ad ætatem consistentiæ.

Signa calidi & humidi cerebri. Cap. 19.

SI uero humiditas adiungatur caliditati, parum utriusq; qualitatis superantibus mediocritatem, color bonus, & calor, & oculorum uenæ magnæ: & plura excrementa, & mediocriter cocta: & capilli recti, subflauiflunt, & non facile calui fiunt. Implent uero atq; aggrauantur eorum capita à calidis: at, si humectent, tūc multo magis excrementorum habent multitudinem. Et si plurimū caliditas atq; humiditas creuerit, his t caput ægritudinibus est obnoxium, atq; excrementis abundans, & quod

A quod facile à calefacientibus atq; humectantibus offendatur. Auster uero semper eis aduersatur, atq; optime in Aquilone se habent: non tamen diu uigilare possunt, & cū se ad somnum conuerterint, simul graui somno (hoc est comate) tētantur, et uigilant, & somnia habent imaginationib. plena, uisus eis turbulenti, neq; satis sensibus uigēt. Quòd si multum in caliditate cerebrum à mediocritate recesserit, paulo autem humidius extiterit, calidæ temperaturæ indicia quidem superabunt, cum quibus læuia quædam humiditatis signa coniungentur: ueluti si longe quidem humidius, paulo uero calidius, uehementia quidem erunt ac manifesta humiditatis indicia, debilia autem caliditatis. Communis uero hæc ratio in omnibus compositis intemperaturis existit.

Signa frigidi & siccæ cerebri. Cap. 20.

Frigidæ uero & siccæ cerebri intemperaturæ, quantū ex se est, frigidum & minime coloratū, caput reddunt: semper enim memoria repetēda, quæ à nobis ab initio est distinctio posita, ut præterea aduertamus, quantum ex humorum temperatura alterentur, quæ circa ipsum cōsistunt. Protinus autem huiuscemodi temperatura, uenis carentes habent oculos, & à causis frigidis facile læduntur. Quare & inæquali sanitate fruuntur, quoniam nonnunquam leuissima habent capita, & meatus, qui superfluitatibus careant: nonnunquam uero & grauedinibus & destillationibus parua ex causa facile capuntur.

De sensibus. Cap. 21.

Sensus autem eorum in iuuentute quidem omnes uigent, atq; omni uitio carent, sed progrediente ætate cito marcescūt. Et ut summam dicatur, omnes celerrimam circa caput senectutem ostendunt. quare & cito cani fiunt. Capilli uero ipsis quidem genitis uix exeunt, & male nutriuntur, & rufi sunt. In progressu autem ætatis, superante magis frigiditate caliditatem, quam siccitate humiditatem, multum non caluescunt. Contra uero si contigerit, siccitatem quidem plurimum dominari humiditati, frigiditatem uero caliditati, parum calui fiunt hi.

Signa cerebri frigidi & humidæ. Cap. 22.

Humidæ uero & frigidæ cerebri tēperaturæ faciūt homines graui somno tentari, & ad somnum facile conuerti, sensibus quoq; minime uigentes, atq; excrementis redundātes, & qui caput frigiditati ac repletioni habent obnoxii, ac destillationibus & grauedinibus facile tentantur: neq; tamen hi calui fiunt. Hæc igitur indicia sunt cerebri temperaturæ, à quibus si progrediaris, ad unumquodq; sensorium dignotiones transferre licebit.

De oculis. Cap. 23.

CEd sufficet de oculis dūtaxat facere mentionem. Quicūq; tangentibus quidem manifeste calidi existunt, & facili ac crebro motu cientur, & uenas latas habent, hi calidi omnes sunt: frigidum uero, his contrarij. Et humidum quidem molles simul & multa humiditate pleni: sicci uero, aridi simul & duri. A similibus autem suæ temperaturæ causis facile offenduntur: iuuantur autem à modico contrariorum usu. sed hoc quidem commune in omni cuiuscunque partis temperaturæ dignotione oportet meminisse.

De magnitudine oculorum. Cap. 24.

Magnitudo oculorum quidem, ubi concinnitas adsit, et operationum uirtus, multitudinem bene temperatæ substantiæ ostendit, ex qua sunt conformati: quæ si desint, multam quidē substantiam, non tamen bene temperatam ostendunt.

De paruitate oculorum. Cap. 25.

Paruitas uero oculorum adiuncta quidem cōcinnitate ac operationum uirtute, paucam quidem, sed bene temperatam substantiam ostendunt, ex qua sunt conformati. Si uero sociam habuerint inconcinnitatem quandam atq; operationum uitium, tunc paucam simul ac uitiosam materiam ostendunt.

D *De colore oculorum.* Cap. 26.

Quæ uero ad colores attinent, ita distinguere oportet: Glauci quidem oculi, qui pura humiditate ac non multa præfulgent, tales fiunt ob splendidi luminis abundantiam: Contra uero nigri: & qui intermediam naturam seruant, causas quoq; intermedias habent.

De glaucedine & nigredine oculorum. Cap. 27.

Glaucus igitur oculus fit uel propter magnitudinem, uel propter splendorem humoris, qui à Græcis crystalloides nominatur, uel propter sitū prominentē, aut propter tenuis & aquei humoris, qui in pupilla existit, paucitatē & puritatem: atq; omnibus quidem in unū conuenientibus fit glaucissimus oculus. Quòd si aliqua adsint, aliqua uero non, tunc maior minorue glaucedo contrahitur. Niger uero oculus fit aut ob paruitatem crystalloidis, aut propter profundū sitū, uel quoniā splendidus, ac fulgidus exquisite non est, uel quoniā tenuis humor uel superabundat, uel purus nō existit: uel propter unam aliquam ex his causis, aut propter oēs fieri consueuit. In ipsis autē magis & minus (ut ante diximus) reperitur. Tenuis igitur humor, quo magis ad aquæ naturam accedit, & superabundat, humidiorē oculum ostendit, quemadmodum, si crassior ac minor fiat, sicciorē. Crystalloides aut, liquidē durior existat, sicciorē efficit oculū: si uero mollior, humidiorē: sic & si plus modico tenuem humorem exceßerit, sicciorē: si aut defecerit, contrarium.

DE cordis autē tēperaturis deinceps dicendum est: Si prius hæc in memoriam reuocauerimus, quod unāquanq; partem seipsa uel calidiorē, uel frigidiorē, uel sicciorē, uel humidiorē dicimus factam, nō alicui rei alteri comparantes, sed ad seipsam. Sic enim, utcūq; extiterit cor natura frigidissimum, multo sanē calidiorē temperaturam possidebit calidissimo cerebro.

Signa cordis calidi. Cap. 29.

Calidioris igitur cordis, ut ad modum, qui ei proprius est atq; cōueniens, indicia quedā sunt inseparabilia & propria, magnitudo respirationis, & pulsus uelocitas & frequētia: & audacia, & ad actiones natura prompta. Quod si multum in caliditate excesserit, tunc irę precipitatio, & furibunda temeritas ad sunt. Est autē his thorax hispīdus, & præsertim pectus, & quæcunq; hypochondrijs partes proximiores. Magna uero ex parte calidi cordis temperatura uniuersum corpus calidum reddit, nisi hepar uehementius obstiterit. Dicemus autē paulo inferius totius corporis indicia. Est quidem & latitudo thoracis caliditatis indicium, nisi & hic quoq; cerebrum multū obstiterit, quoniam ei magna ex parte spinalis medulla in magnitudine respondet: tantæ uero erunt magnitudine uertebrae, quanta & spinalis medulla, quare & spina uniuersa. Configitur uero thorax ad eam spinæ partem, quæ Metaphrenū, id est dorsum dicitur, tāquam ad carinam nauis. Quare necessario eius longitudo æquabitur dorso: Latitudo uero erit pro uertebRARUM ratione, quando ad proportionem earum crassitudinis fuerit confixus. Cum uero cordis caliditas superans perflauerit ac dilatauerit in primo sui ortu thoracem, erit eiusdem caliditati proportionē respondens. Quare, cum caput paruum, thorax autem latus extiterit, maximum hoc tibi fuerit cordis caliditatis indicium: cum uero magno existente capite paruus fuerit, propriissimum hoc erit cordis frigidioris signum: Si uero capiti fuerit proportionē respondens, tunc alijs signis de corde distingues, ex ipsius thoracis amplitudine nihil assumens.

Signa cordis frigidi. Cap. 30.

In frigidiorē uero corde pulsus minores existunt, q̄ modo naturæ cōueniat, non tamen necessario tardiores uel rariore. Respiratio autem, siquidem thorax tanto minor extiterit, quanto cor frigidius, pulsibus erit proportionalis. Si uero maior fuerit, quā pro frigiditatis quantitate, non minor est tantum, sed etiam tardior & rarior. Tales autem timidi natura sunt, & sine audacia, & segnes, & nudum pilis habent pectus. De eius uero paruitate distinguendum, ut diximus prius. Eodem modo & de totius corporis caliditate.

Signa cordis sicci. Cap. 31.

Cora autē siccius pulsus efficit duriores, & irā nō promptā quidem, sed feram, & quæ non facile sedari queat, magnaq; ex parte uniuersum corpus siccius existit, nisi hepar obstiterit.

Signa cordis humidi. Cap. 32.

Cordis uero humidioris signa, pulsus molles, & mores ad iram quidem procliues, sed talem, quæ facile sedari possit: & uniuersum corpus humidius existit, nisi hepar obstiterit. Secundum uero coniugationem qualitatum primarum cordis intemperaturæ ita se habent.

Signa cordis calidi & sicci. Cap. 33.

Calidi & sicci cordis pulsus duri sunt, & magni, & ueloces, & frequētes: & respirationes magnæ, & ueloces & frequentes, & multo magis ad uelocitatem ac frequentiam uergunt, thorace cordi non aucto proportionaliter. Hi uero præ cunctis pectus habent maxime hirsutum, & hypochondria. Ad actiones autem prompti sunt, & iracundi, & celeres, & impudentes, & mores tyrannicos habent: etenim sunt in iram præcipites, non facile uero placabiles. De totius autem corporis temperatura, & thoracis amplitudine, his, quæ ante diximus, proportionaliter est distinguendum.

Signa cordis calidi & humidi. Cap. 34.

Suero caliditas unā cum humiditate dominabitur, minus quidem his, quos antea diximus, hi sunt hirsuti, ad actiones uero nihilominus propti, non tamē ferus est animus, sed ad iram procliuis tantūmodo. Pulsus uero magni ac molles, ueloces & frequentes existunt. Et respiratio, cū thorax cordi fuerit proportionalis, eandem pulsibus formā seruabit: Si uero minor extiterit, tanto illis uelocior erit & frequentior, quāto & thorax minor extiterit. Si autē multa facta fuerit euersio in temperatura, ac si hoc præsertim in humiditate contigerit, præter ea, quæ diximus, contingent etiam ex putredine morbi, his, qui in ipsis fuerint, humoribus corruptis ac putrefactis. Expirationes autē maiores sunt ac uelociore in inspirationibus, & submissio arteriæ in pulsibus uelox.

Signa cordis humidi & frigidi. Cap. 35.

Humidioris uero & frigidioris cordis pulsus quidem molles: Moribus autem nequaquam audaces, sed timidi & segnes existunt, Tales etiam glabrum pectus habent, minimeq; iram retinent, sicuti & ad iram non admodum sunt prompti. Quæ uero ad thoracem & uniuersum attinent corpus, distinguere oportet, sicuti ea, quæ ante diximus.

Signa cordis frigidi & sicci. Cap. 36.

Frigidius uero cor & siccius, pulsus quidem duos reddit & paruos: respirationem autem, siquidem

Aquidem thorax paruitatem cordis frigiditati proportionalem habuerit, moderatam: si uero maior extiterit, raram ac tardam. Hi uero præ omnibus minime ad irascendum prompti, cum autem coacti fuerint irasci quibusdam, retinēt iram. Habent autem maxime omnium, nudum pilis pectus. De paruitate autem thoracis, ac præterea totius corporis frigiditate similiter distinguendum. Vnum illud commune in hisce omnibus memoria repetentibus, quod, quæcunque de moribus siue nunc, siue quouis alio sermone explicata sunt ad temperaturæ cognitionem, non de probis moribus aut uitiosis, qui ex philosophia hominibus adueniunt, sed de insitis unicuique ac naturalibus, à nobis sunt exposita.

Signa calidi hepatis. Cap. 37.

Hepatis calidioris indicia, uenarum latitudo, flaua bilis abundantior, in consistenti uero ætate, etiam atra calidior ipsi sanguis, atque eadem ratione corpus uniuersum, nisi obstiterit cor. His uenter & hypochondria hirsuta.

Signa hepatis frigidi. Cap. 38.

Frigidioris uero, angustia uenarum, pituita abundantior, sanguis frigidior, et totius corporis habitus, nisi à corde calefiat. Venter illis glaber est, atque hypochondria.

Signa hepatis siccæ. Cap. 39.

Siccioris autem, sanguis quidem crassior & minime abundans, uenæ duriores, & totius corporis habitus siccior.

Signa humidi hepatis. Cap. 40.

Humidioris autem, sanguis quidem abundantior atque humidior, uenæ autem molliores. ita uero & uniuersum corpus, nisi partes ad cor attinentes obstiterint.

Signa calidi & siccæ hepatis. Cap. 41.

Calidioris uero simul ac siccioris hepatis indicia, hypochondria hispidissima, sanguis crassior simul ac siccior, flaua bilis plurima est, consistente autem ætate, & atra uenarum aut latitudo & durities. Sic uero & uniuersum corpus se habet. Nam, quæ ex corde caliditas originem habet, potest obtundere eam, quæ ab hepate nascitur, frigiditatem: sicuti & frigiditas caliditatem: Siccitatem uero non potest humidius cor ad contrarium habitum transferre. Media uero inter has, quæ dictæ sunt, ea, quæ ab hepate humiditas oritur. Magis enim à cordis siccitate superatur, quam siccitas ab humiditate, minus autem à caliditate, adhuc uero multo minus frigiditate. Hæc enim inter omnes qualitates, quæ ab hepate eueniunt, facillime uincitur. Liqueat autem, quod, cum in unum conuenerint utriusque principij temperaturæ, totum exquisite secundum illas afficitur corpus, paulo uero inferius ipsius dicentur indicia.

Signa hepatis calidi & humidi. Cap. 42.

Humidius autem ac simul calidius hepar, minus quidem, quam calidius et siccius, hypochondria reddit hispida. Plurimum uero sanguinis, & uenas amplas, habitumque calidiorum atque humidiorum facit nisi obstiterit cor. Si uero amplius in ambabus qualitatibus à naturæ modo recedat, à morbis, qui ex putredine ac uitiosis humoribus fiunt, facillime capitur. Adhuc autem magis, si plurimum augeatur humiditas, caliditas uero non ita. Si autem contra, parum quidem humiditas crescat, plurimum uero caliditas, minime uitiosis humoribus laborant.

Signa hepatis humidi & frigidi. Cap. 43.

Humidius autem & frigidius hepar habet hypochondria glabra, sanguinem uero pituitosiorum generat, cum uenarum angustia. sic & reliquum afficit corpus, nisi à corde ad contrariam naturam transferatur.

Signa hepatis frigidi & siccæ. Cap. 44.

Frigidius autem & siccius hepar cum pauco sanguine & uenarum angustia efficit corpus atque frigidius, & hypochondria glabra, nisi & hic cor dominetur.

Signa calidæ, frigidæ, humidæ, & siccæ temperaturæ testicularum. Cap. 45.

Temperaturæ uero testicularum, calida quidem ad uenerem procliuis, & masculorum generatrix & foecunda, celeriterque genitales partes obsepit pilis, simul autem & circumiacentes attingit partes: frigidior uero contraria efficit. Et humida quidem multo & humido semine abundat. Siccæ paucum & modice crassum generat semen.

Signa calidæ & siccæ temperaturæ testicularum. Cap. 46.

Calidior uero ac siccior & crassissimum semen habet, & foecundissima est, ac celerrime ab initio protinus ad coitum excitat animal. Itaque & his genitales partes citissime hispidæ fiunt, atque omnes, quæ circumstant, supra quidem usque ad regiones, quæ ad umbilicum sunt, infra uero usque ad media femora. Petulea igitur est & ad libidinem prona huiusmodi temperatura, statim uero satiatur, & si cogatur, offenditur.

Signa calidæ & humidæ temperaturæ testicularum. Cap. 47.

Si autem caliditas humiditati coniungatur, hirsuti quidem tales minus, plus uero semine abundant, non tam plus cæteris appetunt, sed minori detrimento præter modum ueneris indulgent. Quod si satis excreuerint & caliditas & humiditas, non sine detrimento à ueneris abstinent;

Signa

Signa frigida & humida temperatura testiculorum. Cap. 48.

SI uero frigidiorē & humidiorē temperaturam testiculi habuerint, partes circumpositę glabrae sunt, & tarde rē uenereā exercere incipiūt, neq; proni ad actū huiusmodi sunt. Aquosum uero & tenue ipsis semen, & parū foecundum, & feminariū generatiuū, uel omnino non generās.

Signa frigida & sicca temperatura testiculorum. Cap. 49.

FRigidior uero, & siccior tēperatura similis quidem in reliquis est antedictae, crassius uero in ipsa semen existit, atq; omnino paucum.

De habitu totius corporis. Cap. 50.

TOtius autem corporis habitus, diximus & superius, quomodo & hepatis & cordis naturam sequatur. ei autē magis assimilatur, quod unam aliquam ex primis qualitatibus potentiorē habuit, quas et effectiuas appellāt. Totius uero corporis habitus in illis maxime dicitur partibus, quae primae oculis subiiciuntur. Sunt uero haec, musculi, qui omnia ambiunt ossa, carnes quaedam compositae ex prima & simplici carne, & praeterea fibris, quibus innascuntur. Propria enim musculorum substantia his duobus constat: quae uero ad ipsos uasa pertingunt, ueluti riuus quidam sunt, qui non eorum substantiam complent, sed eis subministrāt, ut in uita permaneant. Dicentur igitur & horum temperaturae indicia in bene temperata habitatione. Nam, quae male temperatae sunt, F cutem permutant ex se ipsis formantes, & quaedam ex indicijs corrumpunt. Ita & in bene temperata regione, si quis se tēpore aestatis nudum soli exposuerit, permutabit indicia, quae ex colore, & durtie, & mollitie sumuntur. Si uero, quēadmodum bonā temperiem obtinet locus, ita & ipse bene temperato uictu usus fuerit, ut qui neque se nudum singulis diebus in sole plurimum torrefaciat, neq; sicuti pleriq; more puellarum cōtinue in umbra degat, hic certa atq; exquisita temperaturę indicia pra se feret. Tanquam igitur de hoc futuro sermone nunc ad ipsum accedemus.

Signa moderata temperatura. Cap. 51.

MOderatae temperaturae indicia secundum totum animalis habitum: Color quidem ex rubro & albo commistus, capilli uero flauis, et plerumq; mediocriter crispis: Carnositatis autem mediocritas in qualitate & quātitate. Medium est enim exquisite huiusmodi corpus inter omnes excessus, ut qui ad ipsum dicantur & intelligantur. Nam & crassum corpus ad hoc comparatū dicitur crassum, & tenue ad hoc eodem modo: et carnosum, & macilentum, & pingue, & durum, et molle, & hispidum, & glabrum. Nullum igitur horū corpus est mediocritatem habēs, sed, qualis Polyleti regula, ad summum totius peruenit mediocritatis adeo, ut neq; tangentibus molle uideatur, neq; durum, neq; frigidum: inspicientibus uero neq; hirsutum, neq; glabrū, neq; crassum, G neq; tenue, aut aliquam aliam habens immoderationem.

De corpore calidiore. Cap. 52.

QUaecunq; autē in caliditate a medio recedūt, nō tamē in humiditate uel siccitate, haec, quantum ad carnosum genus attinet (de hoc enim praesens est sermo) uidentur quidem tangentibus calidiora tantū, quantum & eorum temperatura calidior. Tanto uero magis hirsuta sunt, quanto & calidiora, & minus pinguedinis habent. Colorem autem rubrum, & capillos nigros habent.

Signa frigida temperatura. Cap. 53.

FRigidioris autem tēperaturae indicia sunt, pilorū carentia, pinguedo, & frigiditas, quę tāgentibus obuiat. Color autem unā cum capillis etiam rufior, & ubi multa frigiditas adfuerit, liuidus quodam modo existit, quem nonnulli medici colorem plumbeum appellant.

Signa sicca temperatura. Cap. 54.

Siccior autem temperatura tanto gracilior est, & durior bona temperatura, quanto maior est siccitas. In reliquis autem eodem modo se habet.

Signa humida temperatura. Cap. 55.

ET humidior etiam in reliquis quidem eodem modo se habet: Melius autem carnosae & mollior, Et quidem secundum conjugationem qualitatum primarum factę intemperaturę compositam habent indiciorum formam.

Signa calida & sicca temperatura. Cap. 56.

CALIDIOR simul ac siccior, hirsutior, ac calidior, & durior existit, & pinguedine caret, gracilisque est, & capillos nigros habet. Si uero multum in caliditate excedat, color quoque niger illi adest.

Signa calida & humida temperatura. Cap. 57.

CALIDIOR autē & humidior tēperatura, mollior, & calidior, & carnosior tanto est bona tēperatura, quantum et utrisq; qualitatibus aucta fuerit. Quod si plurimū augeatur, cito similiter a putredinis corripitur morbis, qm̄ & humorū uitio prompte laborat. Si uero parū quidem humidior sit, multo uero calidior, molliores quidē parū huiusmodi sunt his, qui bonā habent tēperaturā, & magis carnosī, non parū uero hirsutiores, & tangentibus nō parum calidiores. Nigri uero eis capilli, & caro pinguedine caret. Si uero paulo qdē calidior, multo uero humidior, mollis his caro est & multa, & color cōmistus est ex albo & rubro, & tangentibus paulo calidiores. Et, ut summatim dicat, omnib. tēperaturę cōiugationib. semp̄ superexcedētis qualitatis indicia eminebūt.

Signa

Signa frigide & humide temperaturæ. Cap. 58.

Frigidior autem atq; humidior temperatura, si parum quidem utraq; augeatur, capillis nuda est, & alba, & mollis, & crassa, & pinguis: Si uero magis excesserit, reliqua quidem sunt secundum proportionem augmenti qualitatum, color autem unâ cum capillis rufus: quemadmodum, si plurimum utraq; augeatur, liuidus: Si uero qualitatum augmentum fuerit inæquale, eius, quæ superexcesserit, indicia eminebunt.

Signa frigide & sicca temperaturæ. Cap. 59.

Sicut autem frigiditas unâ cum siccitate equaliter augeatur, natura durâ ac tenuè & glabrum corpus habent, & tangentibus frigidum, pinguedo tamē ipsi, & si graciles sint, per carnes dispersa. Capilli autem & color frigiditatis modum, ac proportionē sequuntur. Vbi uero calida & sicca temperatura in tempore decrementi in frigidam & siccam labitur, tunc horū habitus gracilis quidem similiter est & durus: est uero etiâ melancholicus, & ob id niger simul & hirsutus: Vbi igitur altera qualitas multum dominatur, altera uero parum à mediocritate recedit, superabūt eius, quæ dominatur, exilia autē erunt alterius qualitatis indicia. In omnibus uero, de quibus supradiximus & postea dicemus, cōmune est temperaturæ indicium, si membrum facile frigeat, uel frigiditatis, uel raritatis: si uero non facile, uel caliditatis, uel densitatis: si uero à desiccantibus offendatur, & aridum & siccum, & non facile mobile fiat, siccitatis: quemadmodum & si ab humectantibus grauius se habeat, humiditatis. Inspecere autem oportet, si eandem omnes musculi seruant temperaturam, uel minime eandem, atque in omnibus animaduertere subiectorum ossium quantitatem, Non nunquam enim gracile uidetur membrum, cum tamen nō sit gracile, quod ad musculos attinet, sed propter ossium tenuitatem tale uidetur. Sic & crassius quibusdam plerumq; apparet non ob ossium amplitudinem, sed ob multitudinem carnis: quæ uel aucta, uel comminuta, uel durior aut mollior effecta, siccus aut humidus membrum ostendit: Pauca igitur ac dura, siccus: multa autem & mollis, humidus. Sic & intermedia spatia simularum corporū, ut plus uel minus humidæ substantiæ in se ipsis continent, uel crassius, uel tenuius, uel humidus, uel siccus membrum ostendunt: Humidus quidem, ubi subtilior & copiosior est humiditas: siccus uero, ubi crassior simul & minor. Ipsæ enim solidæ corporis partes, quæ uere solidæ sunt ac primæ, nullo modo possunt effici humidiores. At satis est, si quis eas celerius exicari prohibeat. Intercepta autem in ipsis spatia hac uel illa humiditate complere possibile. Hæc uero est proprium partium simularum alimentum, quod ex appositione fit, & non per uasa attrahitur. Communis autem hæc ratio & omnium partium existit. Et iterum in salubrium atq; insalubrium causarum doctrina repetetur. Nunc autem ea, quæ ordine sequuntur, attingamus.

Signa sicci uentriculi. Cap. 60.

Ventriculi indicia, eius quidem, qui natura siccior existit, si celeriter sitibundi fiant, et paucus eis sufficiat potus, à copiosiore autem aggrauentur, fluctuationibus infestentur, aut superfluet id, quod abundat, & cibus delectentur sicciorebus.

Signa humidi uentriculi. Cap. 61.

Humidioris autem, si neq; sitibundi fiant, & superabundans humidum facile tolerant, & cibus gaudeant humidioribus.

Signa calidi uentriculi. Cap. 62.

Calidior uero natura uentriculus melius quidem concoquit, q̄ appetat, & multo magis quecunq; dura sunt & nō facile alterationē suscipiunt. Nā, quæ facile alterantur, in ipso corrumpuntur: gaudetq; calidis potibus ac cibus: neq; à frigidis ullā percipit noxā, si modice ipsis utatur.

Signa frigidi uentriculi. Cap. 63.

Frigidus uero natura uentriculus ad appetendum quidem plurimum uiget, ad concoquendum autē minime, tales præsertim cibos, qui frigidi sunt & non facile alterationem suscipiunt. Cito itaq; in ipso acescunt, atq; ideo acidis eructationibus talis uentriculus abundat: & gaudet quidem frigidis, sed ab eorū usu immodico facile offenditur. Ita & ea, quæ extrinsecus frigida occurrant, nequit longiore tempore tolerare, quemadmodum neq; calidus calida. Malæ uero temperature, quæ morbi ratione uentriculum occupant, hoc differunt ab his, quæ naturales existunt, quoniam contraria, non autem similia appetunt, quemadmodum naturales.

De malis temperaturis in uentriculo coniugatis. Cap. 64.

Malæ autem temperaturæ in uentriculo coniugatæ, ex compositione simplicium cognoscuntur. Oportet autem eas, quæ iam sunt dictæ, diligenter aduertere, easdem ab his, quæ dicuntur, distinguentes. Non solum enim uentriculus sitibundus & minime sitientes facit, & frigidus calidiue potus appetentes, sed ea quoq; uiscera, quæ in thorace sunt, ut cor & pulmo. Sed, qui ob horum sitiunt caliditatem, plus inspirant & longius expirant, atq; æstum in thorace sentiunt, nō sicuti qui uentriculi ratione in hypochondrijs caliditatem patiuntur: & cum potauerint, non statim sedatur sitis, & magis sedatur sitis, cum frigidum hauserint, q̄ cum calidum nimis. Refrigerat autem eosdem & frigidus aeris inspiratio, quæ nihil eos iuuat, qui uentriculi ratione sunt sitibundi. Ita & hi, qui contrario modo se habent, à frigida inspiratione sensibiliter molestantur.

Signa

† Sunt qui addunt *et sicce-
vay, id est, di-
etarum.*

Signa pulmonis frigidi. Cap. 65.

EThoc maximum sit frigidi pulmonis indicium. Vti uero frigidum inspirātes manifeste molestiam sentiunt & frigiditatem, ita & caliditas est ipsis amica. Sed & pituitæ excrementa, cum sreatu, & tussi expuunt.

Signa pulmonis sicci, uel humidi. Cap. 66.

Plmonis autem siccitates excrementis uacant & pituita, & uocem claram efficiunt: quæ admodum humiditates obscuram reddunt ac raucam. Et, cum uehementius, aut acutius loqui studuerint, tunc intercidunt excrementa.

De uoce. Cap. 67.

Non tamen ipsa uocis magnitudo à caliditate, sicuti neq; paruitas à frigiditate fit: sed altera quidem asperæ arteriæ latitudinem sequitur, & uehementiorem efflatum: paruitas uero à contrarijs aduenit causis. Quare neq; semper, neq; primū, sed ex accidenti, & solas naturales temperaturas, non autem aduentitias uocis magnitudo aut paruitas sequitur. Quoniam etenim talia instrumenta temperaturæ ratione sunt facta, ad hæc autem consequitur huiusmodi uox, idcirco contingit ex uoce de naturali temperatura ratiocinari.

De leni & aspera uoce. Cap. 68.

Nam & lenis uox arteriæ lenitatem consequitur, sicuti & aspera asperitatem. Lenitas igitur arteriæ moderatam sequitur temperaturam: asperitas uero siccitatem. Asperitas etenim fit ab inæqualitate duri coporis. Arteriam uero duram, similariū partium, ex quibus constat, siccitas facit, inæqualem uero, dispersæ in eisdem humiditatis defectus.

De uoce acuta. Cap. 69.

Eodem modo neq; acuta natura uox sine angustia faucium, neq; grauis sine latitudine fieri potest. Angustia igitur ab innata nascitur frigiditate: Latitudo autē à caliditate. Differentijs igitur naturalium uocum hæc, quæ ex affectu aliquo fiunt, sunt proportionales, quæ & ipsæ indicia sunt causarum, à quibus oriuntur: de quibus in libris de Uoce sufficienter distinximus. Reliquæ uero partes animalis interiores exilia habent temperaturæ indicia. Tentandum tamen ea ex iuuantibus atq; nocentibus agnoscere, ac præterea naturalium potentiarum operationes. Dictum uero est in tertio De causis accidentium, quod cuiusq; potentiæ uirtus, & uitium, temperatura principalis existat. Temperaturarum itaq; indicia iam explanauimus.

Signa naturæ instrumentariæ. Cap. 70.

Circa magnitudinem uero, uel formationem, uel numerum, uel situm, quæcunq; quidem sensibus subiiciuntur errata, cognitu facilia sunt: quæ autē sensu percipi nequeunt, quædam difficulter cognoscuntur, quædam autem nullo modo cognoscuntur. Capitis igitur magnitudo ac figura, & cerebri simul in propatulo sunt: Et de his antea diximus. Sic & quæ thoracis sunt, & quæcunq; ad scapulas, & humeros, uel brachia, uel cubitos, uel extremas manus, uel coxendices, uel femora, uel tibias, uel pedes attinent, non est difficile cognoscere, siue secundum formationē siue secundum magnitudinem ex his aliquid non recte se habeat, siue secundum numerum, siue secundum partium, ex quibus constant, composituram: singularum etiam operationis detrimenta facile patent: Quæ autem intra corpus sunt, non omnia possunt agnosci.

De uentriculo. Cap. 71.

Cuiusdam enim uentriculum adeo paruum ac rotundum, ac pronum secundum hypochondria situm habentem inspexi, ut manifeste ex circumscriptione propria & uidentibus & tangentibus appareret.

De uesica. Cap. 72.

Sic & cuiusdam uesicam contigit intueri ita expositam ac paruam, ut si quando urinam tardius excerneret, tumor quidam circumscriptus manifeste cerneretur: non tamen aliud ex interioribus quicquam mihi unquam manifestum præbuit indicium. Tentare autem oportet, quam maxime fieri potest, uirtutem ipsorum ac uitium, et si non certa scientia, artificiosa saltem coniectura comprehendere, ueluti, exempli gratia, in hepate.

De hepate. Cap. 73.

Vidi enim aliquos & quidem quam plures, quibus uenæ erant angustæ, & totū corpus colore priuatum. Quod si plusculum cibi assumpsissent, qui præsertim flatibus excitandi aptus esset, & crassus ac tenax, nonnulli quidē ueluti pondus quoddam insidens, atq; suspensum in profundo dextræ hypochondriorum partis sentiebāt: Nonnulli uero cū quadam tentione dolorem sentientes. In his quidem uerisimile est hepar esse paruum, atq; angustos meatus habere.

De homine pituitoso uomente bilem. Cap. 74.

Alterum uidi, cuius totus habitus pituitam præ se ferebat, quotidie tamen bilem pallidam euomebat. Censui igitur inspicienda alui excrementa, in quibus minimum bilis apparebat. Quare coniectura quadam comprehendere eum meatum, qui biliosum egurgitat humorem, non minimam eiusdem partem ad imum uentriculi locum, quem Græci pyloron, id est ostiarium uocant, effundere, ut in quibusdam apparet animalibus. ex quibus id constat, quod plurimū ad eorum,

